

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 334.012.23

Віктор Мадзігон, кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник лабораторії трудової підготовки
і політехнічної творчості АПН України,
м. Київ

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті розкривається питання підготовки учнівської та студентської молоді до підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки у системі освіти, що відповідає Болонському процесу якості, Національному класифікатору України щодо професій та посад з розвитком нових видів економічної діяльності та технологій виконання робіт відповідної кваліфікації із набутими професійними фаховими вміннями та навичками.

Ключові слова: підприємництво, підприємець, освіта, ринок, професія, бізнес, економіка, маркетинг, менеджмент, власність, технологія.

Лит. 18.

Актуальність проблеми. Усе частіше й частіше можна почути в нашому суспільстві і прочитати про необхідність впровадження інноваційної моделі розвитку економіки. І це, безумовно, добре. Хоча й недостає. Потрібні конкретні дії. І найбільш ефективними вони будуть тоді, коли всі зрозуміють, що інноваційність не зводиться до економічної сфери, вона має значно ширший зміст. Інноваційність охоплює буквально всі сфери життя і, передбачає утвердження відповідного способу життя людини, усього суспільства в цілому [16].

Підприємницька модель розвитку ринкової економіки вимагає формування особистості, здатної до самостійної і ефективної діяльності. Нам треба переглянути ставлення у навчальному процесі (як і часто в сім'ї, суспільстві) до дитини, щоби сприяти вихованню не сліпо слухняної людини, а особистості, котра діяла свідомо і самостійно, на основі власного аналізу ситуації, отриманих знань. Тому слід утвердити освіту і виховання, які б ґрунтувалися на шані і повазі до особистості, на розвитку природних здібностей кожної дитини та розвитку творчих підприємницьких здібностей в майбутньому на ринку праці як у сфері виробництва так і сфері послуг [3].

Аналіз останніх публікацій. Даній проблемі присвячено і випущено друком у світ значну кількість науково-методичної літератури, яка висвітлює питання підприємництво як напрям людської діяльності, до них слід віднести роботи З. Варналій, В. Сизоненко [1], М.В. Вачевський, В.М. Мадзігон, Н.М. Примаченко [2], А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін [3], С.А. Давимука [4], М.М. Єрмошенко [5], А.Г. Загородній, В.П. Мазній [6], В.В. Кулішов

[7], В.М. Ковальчук [8], Я.Г. Камінецький, М.В. Вачевський, М.П. Копельчак [9], В.Г. Кремень [10], К.М. Левківський, З.І. Логвин, Н.Л. Губерська [11], І.Р. Михасюк, І. Бернацький [12], М.І. Маниліч, І.В. Губатюк [13], С.В. Мочерний [14], В.В. Мадзігон [15], Й.М. Петрович, Г.М. Захарчин [17], Я.Д. Плоткін, А.В. Дубодєлова, О.В. Захарчук [18], та інші автори, роботи яких використовуються в навчальному процесі.

Мета статті. Розкрити історичний розвиток підприємництва та основні функції підприємництва в системі ринкової економіки та підготовки студентської та учнівської молоді до підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Слід максимально наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей та особливостей. На наш погляд, цей принцип має бути визначальним при проведенні будь-яких змін в освіті. Бо саме він дозволить досягти найвищої якості освіти і, що надзвичайно важливо, не всупереч природі кожної дитини, а завдяки її пізнанню й розвитку.

У сьогоднішній головне – це всебічно підготуватися до профільного навчання, починаючи від створення системи підручників і завершуючи плануванням забезпечення профільного навчання для учнів кожної школи, що особливо складно зробити в сільській місцевості. Нерозв'язаною в країні є проблема виявлення здібностей дитини в ранньому віці. Ця робота поки що не має системного характеру, часто є фрагментарною. На нашу думку, слід подумати над створенням Інституту обдарованої дитини, який міг би бути в складі Академії педагогічних наук України і займався б розробкою науково обґрунтованих методик виявлення здібностей кожної дитини, бо, як відомо, необдарованих дітей

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

немає, але є нездатність виявити і розкрити талант.

Формування індивідуальної траєкторії набуття знань в університетах передбачено також вимогами Болонського процесу, до якого Україна після кількарічної підготовки та експериментальної роботи приєдналася декілька років тому. Аналогічні підходи слід відпрацьовувати і в системі профтехосвіти [11].

Кадрове супроводження підприємницької економіки неможливе без створення умов для навчання впродовж усього життя, тобто системи неперервної системи освіти. У світі діє тенденція до зниження віку дитини, що вступає в організоване навчання. 6 років – це вік для Європи та інших країн, скажімо, В'єтнаму, коли дитина йде до 1 класу. 12, а то й 13 років навчання – норма для європейських країн. Цей підхід здійснює і Україна.

Оновлюються функції вищої школи. Це сьогодні не тільки підготовка фахівців, як раніше говорили, для народного господарства. Усе більше і більше вища освіта стає обов'язковим етапом у розвитку особистості, вона стала більш масовою і цим самим створюються передумови для підприємницького розвитку, переходу до науково-інформаційних технологій. І тому у визначенні масштабів підготовки фахівців підприємств із вищою освітою слід відійти від суто бухгалтерського підходу: стільки-то потрібно і стільки ж готуємо. Необхідно подивитися інакше: є молода людина, що здатна і бажає здобути вищу освіту. Надамо їй таку можливість – і вона стане більш розвиненою особистістю, більш свідомим громадянином. І підготуємо кращі умови для підприємницького типу розвитку економіки, яка потребує високоосвіченої особистості. В останні роки в Україні відбулися суттєві позитивні зміни, значно зросла кількість навчальних закладів для студентів. П'ять років поспіль зростає державне замовлення на студентів з орієнтацією на підтримку практичних потреб суспільства. І цю тенденцію на збільшення кількості студентів слід підтримувати, знявши будь-які обмеження для молодих людей, котрі хочуть і можуть здобути високу фахову підприємницьку освіту [2].

На превеликий жаль, в країні не налагоджено систему підвищення кваліфікації. Лише в освіті і медицині вона підтримується в досить належних масштабах. У світі ж усе більше робиться наголос на безперервній освіті, зокрема освіті дорослих. Так, у Німеччині одночасно навчається до 40% дорослого населення, у США – до 60%. У 2008 році у США викладачами післядипломної освіти працювали 1 млн. 628 тис. осіб, а у 2015

році їх кількість зростає до 2 млн. 153 тис. осіб, або на 32,2%. Саме в цьому полягає один із головних ресурсів підприємницького розвитку. Необхідно якомога швидше ухвалити проект закону про освіту дорослих, де було б передбачено створення сучасного механізму функціонування системи підвищення кваліфікації і, взагалі, задоволення освітніх потреб людини впродовж її життя. Проект такого закону розроблено вченими АПН України. Тут велику роль має відігравати і дистанційна освіта, нові кроки щодо впровадження якої робляться і в Україні, відзначено автором [16, 33 – 37].

Забезпечити динамізм змін неможливо без відходу від надмірної централізації у визначенні змісту освіти, яка була традиційною в українській освіті.

Очевидним є і те, що сформувати фахівця, здатного до новацій, обмежившись стінами університету, проблематично, тому інтеграція вищої школи, науки та виробництва є невідворотною вимогою часу. Ознайомлення студента з науковою установою, організацією, підприємством, де він працюватиме, повинно стати нормою, тобто вища школа все більше має переходити на адресу підготовки, як це робиться в світі. Університети готові до цього як з точки зору індивідуалізації навчання, так і з точки зору стимулювання студента. Але, як не прикро, роботодавці лише в окремих випадках розуміють важливість таких підходів. Нині навіть організація виробничої практики є для вищої школи великою проблемою у підготовці підприємців як для ринку праці так і педагогів, які б готовили в майбутньому учнівську молодь до орієнтації на вибір підприємницького виду діяльності.

Слід зазначити, що одним з основних напрямів, що забезпечують динамізм у розвитку економіки і виведення її на ринковий шлях, є активізація підприємницької діяльності.

Підприємництво – це здійснення сміливих, важливих і складних проектів. Підприємництво – це готовність взяти на себе ризик, пов'язаний з реалізацією нових ідей. Саме підприємництво, яке асоціюється з поняттям “динамізм”, “ініціатива”, “сміливість”, перетворює в реальність нові цікаві ідеї [16].

Слід також відзначити, що у системі освіти здійснюється безперервний процес навчання, виховання і розвитку особистості до підприємницької діяльності. За останні роки у цій галузі відбулися певні зміни. Для забезпечення робітничими кадрами високотехнологічних підприємств в Україні створено понад сто вищих професійних училищ, декілька сот професійних

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

ліцеїв, модернізується зміст освіти. Проте динамізм змін у цій системі недостатній. Особливо це стосується матеріально-технічної бази, та розвитку професійно-технічної освіти до підприємницької діяльності, як відзначає Я. Камінецький [9, 8 – 11].

У цьому аспекті привернуто увагу лише до окремих чинників модернізації освіти у контексті інноваційної моделі розвитку та економічної освіти. Є багато й інших чинників, які впливають на ці процеси, а саме: виховання учнівської молоді через економічну освіту в кожного внутрішньої потреби до сприйняття й генерування підприємницьких ідей; запровадження сучасних інформаційних технологій; більш активне входження нашої сфери у міжнародний освітній простір; створення сучасної економіки освіти; вирішення багатьох проблем управління освітянською галуззю; омолодження педагогічного корпусу тощо.

Зазначимо, що становлення національної школи пов'язано з переорієнтацією всієї її роботи на національній основі, з наданням пріоритетів загальнолюдським цінностям, національно-культурним традиціям, орієнтацією на реальні потреби нації.

Національна школа покликана формувати в учнів якості майбутніх підприємців, комерсантів, банкірів, фермерів. Економічне навчання в ліцеї, середній школі, гімназії повинно вирішувати такі завдання:

- формувати в учнів загальне розуміння економічних законів сучасного суспільства, необхідності переходу України до ринкової економіки, найважливіших механізмів її регулювання;

- досягнути засвоєння учнями певного рівня знань про ринок (суть, функції, структуру, механізм дії), потреби людини та шляхи їх задоволення, про товари, послуги, гроші та їх обіг, про фінанси і кредит, про зовнішньоекономічні зв'язки України;

- розвивати економічне мислення учнів, формувати любов до природи рідного краю, бережливе ставлення до навколишнього середовища;

- виховувати розумні потреби і негативне ставлення до споживацьких нахилів;

- формувати вміння самостійно набувати, засвоювати і застосовувати економічні знання, розуміти і пояснювати сучасну економічну політику, економічні явища;

- розвивати нахили учнів до вибраної професії і сфери діяльності.

Вивчення основ економіки, історії розвитку

підприємництва учнями буде сприяти підготовці молодого покоління до самостійного життя, правильному вибору ними життєвих орієнтацій, формуванню і утвердженню високих моральних цінностей громадянина в реаліях ринкової економіки.

Уява про підприємництво формувалася протягом тривалого часу еволюції і змінювалася залежно від рівня продуктивних сил, відносин власності, поширення в суспільстві певних форм організації виробництва. Кожний виток розвитку суспільства істотно доповнював зміст підприємництва новими гранями, суттєво збагачуючи його, що автором досліджено і показано в [15, 33 – 37].

Розуміння підприємництва і підприємця як посередника панувало в середні віки і вживалося у подвійному значенні:

- як організатор масових видовищ;

- як керівник певного виробничо-будівельного проекту.

Варто зазначити, що чітке розмежування між бізнесом та іншими видами праці викликало необхідність теоретично осмислити це, і Р. Кантільйон започатковує у науковому вжитку термін “підприємець”, а підприємництво визначає як функцію особливого роду, для якої характерний ризик, це показано авторами Й. Петровичем, Г. Захарчин та А. Терехом в роботі [17].

Довгий час поняття “підприємець” ототожнювалося із поняттям “власник”. Однак, із другої половини XIX ст. появилася необхідність чітко окреслити відмінність між підприємцем і власником-капіталістом, оскільки відбулось відособлення капіталу-власності від капіталу-функції. Процес прийняття рішення все частіше переходив від власника капіталу до капіталіста управління (менеджера). Ця тенденція посилилась із виникненням корпоративної форми підприємств, яка виключає строгий зв'язок між підприємцем і власником.

Досвід роботи підприємств і організацій в умовах переходу до ринку переконує, що потреби підприємницької діяльності випереджають наявні теоретичні, методичні та експериментальні розробки з питань організації виробничо-господарських систем. Нинішні завдання формування суб'єктів ринкових відносин (незалежних товаровиробників, які вступають між собою у відносини конкуренції) вимагають ліквідації наукового обґрунтування шляхів розвитку підприємств в період становлення ринкової економіки і на цій основі прогнозування організації підприємницької діяльності, зазначають Я.Д. Плоткін, А.В. Дубодєлова, О.В. Захарчук [18].

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Для вирішення цієї проблеми вимагаються нові завдання, інтуїція, точний розрахунок і творчий підхід, оскільки підприємництво – це не тільки особливий вид діяльності, але і певний стиль поведінки, образ мислення, складовими якого є пошук нетрадиційних рішень, масштабність і ризик, ділова хватка. Особливо це непросто в теперішніх умовах, коли якісні зміни всіх сторін економічного життя є нестабільні, а також невизначені перспективи розвитку підприємництва. Щоби в такій ситуації знайти свій шлях, потрібні систематичні знання, підготовка до підприємницької діяльності учнівської і студентської молоді, враховуючи досвід передових країн і головне приймаючи історичні традиції того регіону до якого здійснюється підготовка підприємців до ринку праці.

Дальший розвиток і становлення підприємництва, як зазначає Й. Петрович, вимагало нового трактування поняття “підприємець” і нової концепції підприємництва, яку Й. Шумпетер у 1912 р., підкресливши характерні риси підприємця – творчий характер, пошук, ініціативність. Однак ця концепція утвердилась значно пізніше, і тільки в середині ХХ ст. остаточно склалось розуміння підприємця як новатора, оскільки пошук ідей та їх реалізація – це одне із найскладніших завдань підприємництва в економічному розвитку суспільства.

Роль підприємництва в економічному розвитку полягає не стільки у збільшенні випуску продукції і прибутку на особу, як у тому, щоб викликати зміни в структурі бізнесу і суспільства. Одна із теорій економічного розвитку описує підприємництво як ключовий момент не стільки для створення нового продукту чи послуги на ринку, як для стимулювання зацікавлень інвесторів у створенні нових підприємницьких структур, підприємницької діяльності.

Визначення, що таке підприємець і що він повинен робити, щоб так називатись, було предметом тривалої дискусії. Фактично більшість людей, яких можна було б назвати підприємцями, самі себе так не називали. Підприємництво може набувати таких форм і виглядів, що буває важко визначити, хто ж такі підприємці. Можна сказати, що особи будь-якої професії можуть називатись підприємцями. Коли зосередити увагу на тому, хто ці люди, а на тому що вони роблять, то визначення підприємця стає більш зрозумілим, як відзначає А.Г. Загородній, В.П. Мазній [6].

Своє визначення про підприємництво відзначає колектив авторів в підручнику випущеному за редакцією М. Вачевського, В. Мадзігона в якому відзначено:

Підприємництво – це організаційно виокремлено та економічно самостійна основна (первинна) ланка національної економіки, що виготовляє продукцію для продажу (виконує роботу) або надає платні послуги, зазначено автором [16, 14 – 15].

Кожне підприємництво має історично сформовану конкретну назву (фірмове найменування) – завод, фабрика, шахта, майстерня, ательє. Може складатися з кількох виробничих одиниць (комбінат, виробниче об'єднання). Під такою назвою підприємство включають до державного реєстру країни. Будь яке підприємство, що займається підприємницькою діяльністю є юридичною особою.

У практиці господарювання кожне підприємство, що є складною виробничо-економічною системою, здійснює багато конкретних видів підприємницької діяльності, які за ознакою спорідненості об'єднують в такі окремі напрями, як вивчення ринку товарів і послуг, інноваційна діяльність, виробнича діяльність, комерційна діяльність, після реалізаційне обслуговування (сервіс) та два інтегровані напрями – економічна і соціальна діяльність.

В Україні діяльність підприємств регулюється Господарським, Цивільним кодексами, а також окремими законами та іншими нормативно-правовими документами, в яких зазначено:

- види та організаційні форми підприємств підприємницької діяльності;
- правила їхнього створення й ліквідації;
- механізм здійснення ними підприємницької діяльності;
- правові засади діяльності;
- ступінь самостійності підприємств у прийнятті господарських рішень;
- права та відповідальність у здійсненні господарської діяльності;
- порядок відносин з іншими суб'єктами господарювання і державою;
- правила взаємодії адміністрації (власників) підприємства із трудовим колективом та інші питання.

Усі підприємницькі підприємства в Україні класифікують залежно від форм власності, способу, порядку утворення (створення) і порядку формування статутного фонду, кількості працівників та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік.

Під структурою будь-якого підприємництва розуміють його внутрішній устрій, який характеризує склад підрозділів і систему зв'язків, підпорядкованості та взаємодії між ними. Розрізняють виробничу й загальну структури підприємства у підприємницькій діяльності. Є такі

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

форми добровільних об'єднань підприємницьких структур підприємницької діяльності: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, картелі, синдикати, трести, фінансові (промислово-фінансові) групи, холдинги (холдингові компанії).

Відповідно історичного розвитку підприємництва, слід відзначити про вагомий внесок у дослідження феномену підприємництва протягом XVIII – XIX ст. зробили відомі західні економісти А. Сміт, Ж.Б. Сей, А. Маршал, Й. Шумпетер та інші.

Адам Сміт перебував під значним впливом Річарда Кантільйона і фізіократів. Він багато говорив про роботодавців, майстрів, купців і підприємців, але не приділяв ніякої уваги бізнесменам, які відігравали на диво малу роль у його аналізі економічних процесів. Більше того, складається враження, що А. Сміт вважав ці процеси такими, що само оцінюються та само підтримуються. А. Сміту була притаманна схильність до переоцінки значення праці й недооцінки бізнесу, в рамках якого здійснювалася праця.

Підприємець, за висловом А. Сміта, є власником, який іде на економічний ризик заради реалізації певної комерційної ідеї та отримання прибутку. Підприємець планує, організує виробництво та розпоряджається його результатами, як відзначає З. Варналії [1].

У XVIII ст. подальше осмислення поняття підприємництва здійснював французький економіст Жан Батіст Сей, який пов'язував підприємництво з організацією людей у межах виробничої одиниці. Він мав особистий досвід у сфері бізнесу, образно сприймав його, чого були позбавлені інші класичні економісти. Для Сея підприємець – це людина, яка організовує інших людей у рамках виробничої одиниці. Він ставив підприємця у центр процесу виробництва і теорії розподілу, що вплинуло на багатьох теоретиків-економістів. Зокрема, Ж.Б. Сей вважав, що підприємець – це економічний агент, який комбінує фактори виробництва (землю, капітал та працю).

Альфред Маршал ототожнював підприємництво з менеджментом. У фундаментальній праці "Принципи економіки" (1890 р.) А. Маршал особливо наголосив на інноваційному моменті та активній ролі самого підприємця у застосуванні нових машин і технологічних процесів.

Апогеєм у розробці теорії підприємництва стали праці австро-американського економіста й соціолога Йозефа Шумпетера. Концепція підприємництва Й. Шумпетера ґрунтується на трьох головних засадах:

- функція підприємництва полягає головним чином у революціонізації та реформуванні

виробництва шляхом використання різноманітних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків, реорганізації виробництва. Отже, змістом підприємництва є "здійснення нових комбінацій" факторів виробництва або різні нововведення;

- підприємництво є універсальною загальноекономічною функцією будь-якої економічної системи та поєднується з виконанням інших видів діяльності (управлінням, науковими розробками, маркетингом) і тому "розподіляється" серед різних спеціалістів.

- підприємництво є функцією господарсько-політичного середовища, яке визначає його можливості, типи, мотивації.

У центрі своєї теорії економічного розвитку Й. Шумпетер поставив підприємця, в якому втілені принципово нові підприємницькі якості, що стали рушієм економічного науково-технічного прогресу XX ст. Підприємницьку функцію він ототожнював із функцією економічного лідерства і новаторства. Шумпетер зазначав, що інновація – дітище підприємництва, а підприємець – творець інновації.

Отже, **прибуток** – головний стимул підприємницької діяльності. Прибуток не лише символ успіху, він є матеріальною основою збільшення капіталу, розширення підприємницької діяльності. Але є й інші, не менш важливі стимули. Це самоствердження особистості, можливість реалізувати свої здібності в одній із найскладніших сфер людської діяльності [14].

Підприємницька діяльність включає виробничу, комерційну, торговельну, закупівельну, посередницьку, інвестиційну, консультаційну, фінансову, та надання послуг.

Підприємницька діяльність ґрунтується на мобілізації коштів (фінансів), трудових, матеріальних, інформаційних та інтелектуальних ресурсів (базова основа); організації виробництва, матеріально-технічного забезпечення і збуту, маркетингу і реклами (організаційна основа); новаторстві, що включає винахідництво – використання нових ідей на творчій основі і кон'юнктурі (творча основа), зазначає С.В. Мочерний [14].

Підприємець – людина, яка організовує і управляє підприємством з метою власної вигоди. Він вкладає свої ідеї, знання і навички у планування, організацію і управління виробництвом, несе відповідальність за свою справу, і якщо вона виявиться прибутковою, підприємцеві дістається весь виграв.

Підприємництво може розвиватися лише в певному економічному середовищі. Необхідна

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

також система дійових законів, які захищали б підприємництво й забезпечували стійку діяльність на ринку. Найважливішими передумовами розвитку підприємництва є демократизація та урізноманітнення форм власності, демонополізація виробництва, активна підтримка державою інвестиційних процесів для різних суб'єктів підприємницької діяльності, формування повноцінного конкурентного ринку.

Залежно від змісту підприємницької діяльності розрізняють виробниче, торгове, кредитне та страхове підприємництво.

підприємцеві необхідно систематично переглядати законодавчу й інструктивну інформацію з питань грошового обігу, фінансів і кредиту, статистичні матеріали регіону, використовувати їх в аналізі і прогнозуванні діяльності.

Отже, головний показник підприємництва – практичні результати: одержання прибутку, професійне задоволення, утвердження позитивної репутації в суспільстві, серед партнерів, створення грошового фонду стабільності підприємства на основі вироблених концепцій розвитку підприємництва в ринковій економіці.

Підприємництво – це відкриття власної справи. Можна зайнятися підприємництвом індивідуально, без створення юридичної особи; організація товариства з обмеженою відповідальністю вимагає розробки статуту та реєстрації підприємства.

Підприємництво виробниче, якщо підприємець, використовуючи фактори виробництва, виробляє продукцію, надає послуги, виконує роботи, створює духовні цінності для подальшого продажу споживачам, торговельним організаціям.

Торгове підприємництво – пов'язане з доведенням продукту від виробника до споживача. При цьому відбувається реалізація особливого товару-послуги, яка прискорює процес руху товару і зменшує витрати обігу.

Кредитне підприємництво – особлива форма підприємництва, в якій предметом купівлі продажу виступають гроші. Цей вид підприємництва пов'язаний з акумуляцією тимчасово вільних коштів та використанням їх для надання кредиту.

Страхове підприємництво – його суть полягає в наданні частки доходу іншому підприємцеві, аби зменшити ступінь ризику. Страхування ризику – це, по суті, передача певних ризиків страховій компанії.

Для досягнення успіху в підприємстві необхідна економічна освіта, зокрема, систематичні наукові знання про економічні категорії і закони матеріального виробництва, усвідомлення суті продуктивних сил і виробничих відносин, розуміння особливостей матеріального розвитку суспільства, його економічних завдань, відзначають М.В. Вачевський, В.М. Мадзігон [2].

Підприємець повинен мати знання про галузі промисловості і сільського господарства, що відіграють важливу роль у системі матеріального виробництва, у зміцненні економіки України, у підвищенні життєвого рівня суспільства.

Оскільки підприємницька діяльність визначається ринком, то важливою функцією організації підприємництва є система маркетингу. Адже будь-яка підприємницька діяльність спрямовується на кінцевий результат – **продаж товарів або послуг**, відзначає М. Вачевський [2].

Висновки. Підприємництво існує у різних сферах бізнесу: купівля, комерційна чи виробнича діяльність, що націлені на збагачення власних і суспільних потреб. Показниками таких результатів є фінанси, гроші і кредити, цінні папери. За допомогою фінансів інтенсифікується підприємницька діяльність, вирішуються різні соціальні проблеми.

Щоб підтримувати високий професійний рівень,

1. Варналій З.С., Сизоненко В.О. *Основи підприємницької діяльності. Підручник для учнів 10 – 11 кл.* /З.С. Варналій, В.О. Сизоненко. – К.: Знання України. – 2004. – 404 с.

2. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Примаченко Н.М. *Основи економіки. Навчальний посібник для учнів ліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл 10 – 11 – 12 класів.* /М. Вачевський, В. Мадзігон, Н. Примаченко. – К.: Педагогічна думка. – 2007. – 612 с.

3. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. *Основи економічних знань. Підручник* // А. Гальчинський, П. Єщенко, Ю. Палкін. – К.: Вища школа, 1998. – 544 с.

4. Давимука С.А. *Теоретико-методологічні аспекти приватизації і механізми її реалізації в Україні.* – Львів. Інституту регіональних досліджень НАН України, 1998. – 399 с.

5. Єрмошенко М.М. *Маркетинговий менеджмент. Посібник.* // М. Єрмошенко. – К.: 2001. – 204 с.

6. Загородній А.Г., Мазній В.П. *Основи підприємництва, фінансового менеджменту та маркетингу.* // А. Загородній, В. Мазній. – Львівський бізнес інкубатор при Державному університеті "Львівська політехніка". – 1995. – 136 с.

7. Кулішов В.В. *Основи економічної теорії. Підручник для студентів вищих закладів освіти.* // В. Кулішов. – Львів "Магнолія", 2007. – 516 с.

8. Ковальчук В.М. *Основи ринкової економіки. Підручник для середніх шкіл та професійних училищ.* // Ковальчук В.М. – Тернопіль. 1992. – 190 с.

9. Камінецький Я.Г., Вачевський М.В., Копельчак М.П. *Управління якісною підготовкою фахівців у професійно-технічних навчальних закладах на основі*

МІКРОЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА АЛЬТЕРНАТИВА ВИБОРУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТУ

маркетингу праці та освітнього моніторингу в умовах регіоналізації. Монографія// Я. Камінецький, М. Вачевський, М. Копельчак. – Львів, ЛНПЦПТО, 2010. – 324 с.

10. Кремень В.Г. Освіта у XXI столітті. Шлях освіти.// В. Кремень, 2003. – №2. – С. 2 – 4.

11. Левківський К.М., Логвин З.І., Губернська Н.Л. Збірник нормативних актів щодо Болонського процесу.// Уклад.: К. Левківський, З. Логвін, Н. Губернська. За заг. ред. В.Д. Шинкарука. – К.: ПТЗО, 2008. – 120 с.

12. Михасюк І.Р., Бернацький І.М. Українське підприємство в умовах глобалізації/І. Михасюк, І. Бернацький. – Львів. Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка. – 2008. – 56 с.

13. Маниліч М.І., Губатюк І.В. Основи ринкового механізму господарювання. Навчальний посібник/ М. Маниліч, І. Губатюк. – К.: 1992. – 174 с.

14. Мочерний С.В. основи економічної теорії. Підручник. – Тернопіль АТ "ТАРНЕКС", 1993. – 686 с.

15. Мадзігон В.В. Історія розвитку підприємництва як соціально-економічного явища/Віктор Мадзігон.// Молодь і ринок. – 2010. – №7(66). – С. 33 – 37.

16. Мадзігон В.В., Вачевський М.В. Основи підприємництва та підготовка підприємців у системі економічної освіти. Навчальний посібник для учнів 10 – 11 класів і студентів вищих навчальних закладів.// В. Мадзігон, М. Вачевський. За наук. ред. М. Вачевського. К.: Педагогічна думка, 2011. – 312 с.

17. Петрович Й.М., Захарчин Г.М., Терехух А.А. Організація підприємництва в Україні. Навчальний посібник.// Й. Петрович, Г. Захарчин, А. Терехух. – Львів. Оскар, 2000. – 320 с.

18. Плоткін Я.Д., Дубодєлова А.В., Захарчук О.В. Підприємство про підприємство. Зарубіжний досвід.// Я. Плоткін, А. Дубодєлова, О. Захарчук. – Львів "Вільна Україна". 1993. – 142 с.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2012

УДК 333

Володимир Кулішов, кандидат економічних наук,

професор кафедри міжнародної економіки
Криворізького економічного інституту ДВНЗ "Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана",
заслужений працівник освіти України

МІКРОЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА АЛЬТЕРНАТИВА ВИБОРУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ РЕЗУЛЬТАТУ

У статті розглядаються проблеми світової економіки, фінансового стану, кризових явищ в умовах глобалізації, їх вплив на окрему людину, інвестора та пошук шляхів мінімізації ризиків в умовах фінансової нестабільності.

Ключові слова: ризики, світова економіка, глобалізація, криза, ринкова економіка, фінансова нестабільність, населення, інвестор, корисність, бюджетна лінія, дохід, прибуток.

Рис. 6. Літ. 4.

Актуальність проблеми. Останні роки в світі характеризувалися серйозним загостренням фінансових криз, що привели до тяжких економічних (різке зниження національного виробництва) та соціально-політичних наслідків і особливо серйозне занепокоєння серед населення. Чого варта світова фінансова криза 2008 року для суспільства, наслідки якої відчувають ще сьогодні більшість країн світу та європейської спільноти (передфолтовий стан Греції, Іспанії, Португалії, Італії в 2011 році, проблеми євровалюти, євроекономіки).

Випустивши з пляшки джина вільного руху капіталу, глобалізований фінансовий світ породив найбільшу загрозу своїй стабільності. Макроекономічні показники вже не можуть виконувати функції попереджувальних знаків (рухів) щодо наближення криз: останні виникають

як цунамі і так само несподівано (з точки зору старих економічних поглядів) переносяться під поверхню фінансового ринку у відділенні частини світу [1].

Ринкова економіка сама по собі на сьогодні є найкращим механізмом координації світової економіки, але і вона повинна визначати основні правила участі у глобалізації, міжнародної взаємозалежності, солідарності, враховувати різноманітність досвіду економічних та соціально-політичних можливостей з тим, щоб посилення міжнародної фінансової архітектури не призвело до уніфікації всіх країн [2].

Найбільш вразливими в умовах фінансової кризи є пересічний громадянин, який змушений робити вибір у випадку невизначеності результату.

Зрозуміло, що в умовах фінансової нестабільності жоден вибір щодо ризику не може